

РОДІОН ПРИШВА,

магістр публічного управління та адміністрування, аспірант відділу історії і теорії соціології Інституту соціології НАН України (01021, Київ, вул. Шовковична, 12)

RODION PRYSHVA,

Master of Public Management and Administration, PhD Student at the Department of History and Theory of Sociology, Institute of Sociology, National Academy of Sciences of Ukraine (12, Shovkovychna St., Kyiv, 01021)

pryshvarodion@gmail.com

https://orcid.org/0009-0001-1933-3329

Два виміри російсько-української війни

Небезпечність туману війни давно відома стратегічній думці: опинившись посеред нього, непідготовлений державний діяч морально дезорганізується та починає ухвалювати нерациональні рішення, які невпинно ведуть його країну до розгрому. Вочевидь, тільки підпорядкування власних воєнних зусиль принципам раціональності дає змогу досягти рішучої перемоги на полі бою або мінімізувати негативності потенційної поразки. У випадку з російсько-українською війною виконання запропонованого імперативу слід почати з осмислення її двоїстої природи, яка синтезує в собі непоєднувані риси тринітарного й тотального конфліктів (Van Creveld, 1991: pp. 33–49).

Перші з них відсилають до тих явищ суспільно-політичного життя, що супроводжували збройні протистояння XVIII–XIX століть. Як відомо, в цей період історії основою бойових дій була обмежена у просторі та часі баталія між професійними регулярними арміями. Разом із тим, ступінь залученості широких народних мас до відповідних процесів була гранично обмежена — головним чином піддані суверена мали сплачувати податки, з яких утримувалися військо та флот. Загалом, у такій картині світу війна являє собою органічне явище суспільно-політичного буття.

Що ж стосується рис тотального конфлікту, то вони є характерними для світових війн XX століття, під час яких мільйонні народні армії вели тривалі, рознесені у просторі операції на географічно віддалених театрах війни. На тлі цього немобілізовані для безпосередньої участі у бойових діях громадяни поряд зі сплатою військових податків широко залучалися до підтримки воєнної еконо-

Цитування: Пришва, Р. (2026). Два виміри російсько-української війни. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 1, 221–230, <https://doi.org/10.15407/sociology2026.01.221>.

Публікується на засадах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

міки — таким чином відбувалося забезпечення масштабних потреб фронту. Проте коли війна набуває такого тотального характеру, вона руйнує органічність суспільно-політичного буття.

У межах російсько-українського протистояння співіснування непокєднєваних рис тринітарного й тотального конфліктів можна простежити на прикладі світоглядної прірви між військовими та цивільними України. Так, від представників першої спільноти нерідко можна почути тезу про необхідність мислення процесу боротьби з Росією в категоріях загальнонаціонального тотального спротиву. На противагу цьому, друга спільнота існує у тринітарній реальності, в якій буденність *homo civilis*¹ відокремлюється від ремесла *homo militaris*². І чим далі від лінії фронту знаходиться український цивільний, тим складніше йому осягнути ідею тотальності конфлікту. Водночас верховне командування України намагається балансувати між такими станами, в результаті чого російсько-українське протистояння набуває парадоксальних властивостей.

Вочевидь, подолання таких суперечностей необхідно почати з огляду характеристик суспільних відносин періодів тринітарних та тотальних конфліктів. Це, своєю чергою, надасть можливість розглянути прояви мілітарної тринітарності й тотальності у житті українського суспільства і, таким чином, зробити висновки щодо природи нинішньої війни.

Отже, вперше ідею тринітарної сутності збройного конфлікту представив прусський військовий теоретик Карл фон Клаузевіц. У своїй фундаментальній праці “*Vom Krieg*” він висунув відому тезу про те, що війна складається з трьох елементів — єдності насилля, ненависті та ворожнечі; гри ймовірностей і випадку; власної підпорядкованості в якості інструменту політики. Перший з цих елементів стосується народу, другий — воєначальника та його армії, третій — уряду. При цьому, на думку Клаузевіца, головне завдання військової теорії полягало у збереженні рівноваги між трьома переліченими елементами (*Von Clausewitz, 1873: p. 13*). Власне на цьому принципі були побудовані суспільні відносини періодів тринітарних конфліктів — рівновага в системі «уряд — армія — народ» забезпечувала підтримку органічної соціальної солідарності всередині суспільства.

Уряд. Досягнення зазначеного балансу починалося з обережного визначення державними діячами цілей війни. Зокрема, формулюючи їх, політики XVIII століття намагалися вгамовувати власне честолюбство та власні пристрасті, аби не допустити виснаження своїх країн. Як наслідок панівною стала тенденція до обмеження воєнних дій, завдяки чому уряди отримували можливість зменшити втрати від війни та покращити повоєнні перспективи. Крім того, за неможливості досягти поставлених цілей, державні діячі були більш схильними до розв’язання суперечностей засобами мирних перемовин, аніж на підставі рішучого розгрому противника на полі бою (*Liddell Hart, 1954: p. 369*).

¹ Людина цивільна (лат.).

² Людина військова (лат.).

Таким чином, у тринітарній реальності *status belli*¹ та *status pacis*² органічно доповнювали одне одного. Виразалося це в тому, що за результатами війни, обмеженої однією або кількома кампаніями, сторони конфлікту підписували мирний договір, який зберігав їхню боєздатність, а також надавав їм змогу відновити власні сили та створити сприятливі умови для початку нового протистояння.

Прикладом запропонованого підходу може слугувати досвід двох Сілезьких війн 40-х років XVIII століття. Так, у 1742-му, зазнавши поразки від прусського короля Фридриха II, австрійська ерцгерцогиня Марія Терезія вирішила задовольнити претензії свого супротивника на Нижню та Верхню Силезію і підписала з ним Бреславльський мир. Зроблено це було з метою недопущення виснаження сил Габсбургів на тлі ведення війни за престол Священної Римської імперії (Lodge, 1930: p. 14). Зрештою, у 1745 році, покращивши свої військово-дипломатичні позиції, австрійці почали вторгнення в Силезію, однак знову зазнали поразки від прусських військ. У результаті між сторонами було підписано Дрезденський мир, який підтвердив суверенне право Берліна на раніше захоплені території (Lodge, 1930: pp. 97–98).

Армія. Наступним чинником збереження балансу в трійці Клаузевіца є специфіка військової справи періоду тринітарних конфліктів. Перш за все треба відзначити, що у XVIII–XIX століттях воєнні дії складалися зі стратегічного та тактичного пересування всієї армії або її частин. У першому випадку йшлося про мистецтво руху до поля бою, а у другому — мистецтво руху на полі бою.

Вже наприкінці XVII століття головнокомандувачі протиборних армій могли весь період кампанії проводити стратегічне пересування, а потім, зрозумівши безперспективність відкриття баталії, розійтись на зимові квартири (Defoe, 1697: p. 256). Саме таких рис набула Баварська війна 1778–1779 років, коли протистояння між Священною Римською імперією та Пруссією зайшло у глухий кут — командувачі постійно маневрували та не наважувалися почати генеральну битву (Black, 1994: p. 152).

Утім, така обережність при веденні воєнних дій була зумовлена особливостями підготовки регулярних армій XVIII–XIX століть до тактичних пересувань. З цього приводу доречно згадати таке зауваження Макса Вебера: якщо у феодалному війську головну роль відігравала особиста мужність, то в масовій професійній армії — дисципліна. Відповідно, перший тип з'єднання потребував вдосконалення індивідуального володіння зброєю, а другий — масової муштри, котра пристосовувала до організованої спільної дії на полі бою (Weber, 1978: p. 1105). Підготовка солдатів регулярних армій займала значний проміжок часу, впродовж якого вони навчалися тримати стрій, чітко виконувати вказівки командира, підтримувати дистанцію та поводитися зі зброєю — інакше кажучи опановували тонкощі панівної у XVIII столітті лінійної тактики.

Звідси виникає чутливість стратегів до відкриття баталій, адже у разі втрати значної частини армії швидко відновити її потенціал було неможливо. Деструкція професійного війська ставила уряд у безвихідне становище, чим завжди міг

¹ Стан війни (лат.).

² Стан миру (лат.).

скористатися супротивник для нав'язування власної політичної волі. Водночас бережливе ставлення до армії не тільки забезпечувало підтримку стабільності політичної системи, а й гарантувало збереження досвідчених солдатів та офіцерів, котрі могли ефективно виконувати свої функції на полі бою та передавати власне ремесло наступним поколінням військових.

З огляду на це можна прирівняти солдатську службу до повноцінної професії. Фактично, той, хто ставав солдатом, мав навчатися цього ремесла і залишатися відданим йому все своє життя.

Показовий у цьому сенсі розпач, який охопив Фридриха II серпневими днями 1759 року після розгрому пруських військ при Кунерсдорфі: «Це жорстокий перелом. Я його не зможу пережити. Наслідки цієї битви будуть гіршими, ніж сама битва. У мене більше немає жодних резервів і, відверто кажучи, я вірю в те, що все втрачено...» Тоді, однак, Фридрих не був остаточно розгромлений через ряд помилок, допущених російським та австрійським командуванням (Fairburn, 1919: p. 62).

Народ. Останнім чинником збереження балансу у трійці Клаузевіца є відокремлення цивільних від війни. Реалізацію цього базового принципу тринітарних конфліктів можна простежити у відносинах між сувереном та його підданими.

Передусім необхідно зазначити, що досягнення військових цілей — чи то захист країни від вторгнення, чи то завоювання нових територій — вимагали від урядів значних асигнувань на утримання професійних армії та флоту. Оскільки поповнення державної скарбниці відбувалося за рахунок стягнення податків з підданих, професійна діяльність останніх виступала головним джерелом фінансування військового ремесла. Відповідно, у XVIII столітті розвиток промисловості та проведення економічних реформ ставали *res primaria*¹ суверенів. Звідси й виникає органічний професіональний поділ між військовими та цивільними.

Пруський король Фридрих-Вільгельм I став чи не найяскравішим прикладом такої політики. З перших днів перебування на троні він узявся до кропіткої праці над раціоналізацією державного бюджету. Вже у 1710-х роках, почалася відбудова промисловості — король надав привілеї та кредити під створення мануфактур, які мали забезпечувати нагальні потреби армії в озброєнні, обмундированні та інших предметах військового спорядження (Venohr, 1988: S. 71). Надалі, у 1730-х, Фридрих-Вільгельм I вирішив відновити господарське життя у спустошеній голодом і тифом Східній Пруссії — для цього він з успіхом стимулював імміграцію, забезпечивши нових поселенців всебічною матеріальною підтримкою (Venohr, 1988: p. 316). Загалом, за часів правління цього монарха поділ праці у Пруссії базувався на становій приналежності: дворяни мали служити у війську та працювати чиновниками, бюргери — займатися ремеслами та комерцією, а селяни — сільським господарством (Venohr, 1988: S. 219).

З огляду на необхідність підтримання такої станово-професійної структури суверен був обмежений у вербуванні рекрутів для своєї армії з числа власних

¹ Головна справа (лат.).

підданих. Усвідомлення цього привело Фридриха-Вільгельма I до необхідності звільнення корисних для господарського життя його королівства жителів від обов'язку проходити службу у пруському війську. Цей принцип було закріплено в «Кантон-регламенті» 1733 року, а тому поповнення армії, як і раніше, відбувалося за рахунок молодих чоловіків позбавлених професій, найбідніших верств населення, політично неблагонадійних елементів та найманців з інших європейських країн (Delbrück, 1975: pp. 249–250). Схожа система панувала і в інших країнах Європи.

Сутність тринітарності. Сказаного достатньо, аби зробити такий висновок: суспільні відносини періодів тринітарних війн базуються на принципах органічної солідарності. Індивіди XVIII–XIX століття групуються відповідно до природи власної соціальної діяльності, котрій вони присвячують власне життя (Durkheim, 1984: p. 132). І таке групування підтримує баланс у трійці Клаузевіца, оскільки професійний контекст кожного з її елементів накладає обмеження на два інші.

Зокрема, уряди не могли ставити нераціональні військові цілі, оскільки це створювало ризик втрати армії та економічного розвалу країни. Разом із тим, під час воєнних дій командувачі не могли йти на невиправдані ризики — характер війни та тривалість підготовки солдатів не дозволяли цього. Нарешті цінність народної праці як джерела поповнення державного скарбу не давала можливості урядам та арміям залучати широкі верстви населення до воєнних дій — навпаки, для збагачення країни державці мали постійно покращувати життя своїх підданих на засадах реформ. У такому світі політика перетворювалася на повноцінну шахову партію між кабінетами європейських країн.

Абсолютно іншою за своєю суттю є тотальна війна. Розробником її концепції став Ерих Людендорф, який у 1916–1918 роках обіймав посаду генерал-квартирмейстера германської армії. В своїй книзі “Der totale Krieg” він виступив проти тринітарної системи Клаузевіца та запропонував поставити політку на службу війні. Остання, на думку Людендорфа, являла собою найвищий вияв народної жаги до життя (Ludendorff, 1936: p. 24). Відповідно, із трійці «уряд — армія — народ» зникала органічність, адже перший та третій її елементи втрачали автономність і мали підпорядковуватися ядру другого елемента — військовому керівництву. Саме воєначальники, на думку Людендорфа, мали забезпечувати досягнення головної мети тотальної війни, яка полягала у «збереженні нації» в її боротьбі за власне існування (Ludendorff, 1936: p. 89).

Утім, досвід двох світових війн продемонстрував, що система «командування — армія та народ» насправді вела до катастрофи. Фактично заради нездійснення та антигуманістичних цілей мілітаристи руйнували органічну солідарність всередині власних суспільств, а її місце заступала солідарність механічна — і чим довше тривав такий стан, тим сильніше він виснажував суспільство.

Командування. Однією з головних особливостей adeptів тотальних війн є їхня непомірна амбіційність у питаннях визначення цілей збройного протистояння. В цьому сенсі, вожді XX століття ставали жертвами задурманювальної дії власного честолюбства та власних пристрастей, які перемагали здоровий стра-

тегічний глузд. Ба більше, за очевидної неможливості досягти поставлених цілей такі особистості виявляли готовність радше йти на нові ризики з ефемерними шансами на успіх, аніж почати конструктивний діалог із супротивником. Останнє, вочевидь, було неможливим через притаманні вождям ідеологічні переконання, які ставали невіддільною складовою процесу тотальної війни.

Історія німецького милітаризму дає більш ніж вичерпні приклади того, як вожді поглиналися власними деструктивними цілями. Зокрема, після приходу до влади у 1896 році амбітний та імпульсивний кайзер Вільгельм II поставив за мету своєї політики забезпечення світового панування Германської імперії. Відповідно, для німецького суспільства ідея досягнення такого стану перетворилася на своєрідний категоричний імператив — боротьба з іншими країнами виглядала як необхідність виживання (Radkau, 1998: S. 283). Цікаво, що за два роки до початку Першої світової війни кайзер зазначив, що наближається протистояння між германцями та «галло-русами» і ніяка мирна конференція не зможе зупинити цього зіткнення (Fischer, 1961: S. 47).

Власне, постали у міжвоєнний період ідеї Адольфа Гітлера про необхідність створення «тисячолітнього райху» та забезпечення перемоги «арійської раси» є нічим іншим, як продовженням безкомпромісної кайзерівської ідеологічної рамки. В обох випадках, однак, спроби досягти таких цілей були марними: за результатами світових війн Германська імперія і Третій райх були ліквідовані, мільйони німців загинули, а вціліла частина суспільства опинилася посеред економічної руїни.

Армія та народ. Потрібно розуміти, що поява вищенаведених амбітних ірраціональних цілей уможлиблювалася завдяки збільшенню демографічного ресурсу європейських країн, введенню в них загальної військової повинності та розвитку їхніх промислових потужностей. Завдяки цим трьом чинникам військове керівництво набувало здатність у відносно короткий термін мобілізувати мільйони громадян і направляти їх на різні театри воєнних дій. Таким чином місце обмеженої у просторі та часі баталії між професійними арміями заступила рознесена у просторі тривала військова операція народних армій.

Своєю чергою, ця нова форма воєнних дій вимагала колосальних матеріальних витрат, які покривались за рахунок економічної мобілізації, тобто відриву широких мас населення від їхнього звичного професійного середовища. Гранничною формою такої політики став воєнний соціалізм — саме він давав урядові змогу всебічно контролювати всі галузі економіки країни й раціоналізувати споживання ресурсів на внутрішньому фронті (Von Mises, 1951: p. 567). Так, власне, досягалася єдність армії та народу, необхідна для продовження тотальної війни.

Показовою в цьому сенсі є «програма Гінденбурга» 1916 року. Відповідно до неї, германське командування перевело робітників з невійськових секторів економіки у військово-промисловий комплекс та зобов'язало всіх чоловік мобілізаційного віку, не залучених до участі у воєнних діях, працювати в допоміжних службах (Winter, Robert, 1999: p. 174]. Разом із тим всі ресурси країни було спрямовано на забезпечення нагальних потреб фронту, причому було введено контроль за розподілом продовольства, що відзнаменувало собою початок «орга-

нізованого голоду» в Германській імперії. Комплекс перелічених заходів надало німецькому командуванню спроможність проводити оборонні та наступальні операції у наступні роки війни, поки німецьке суспільство поступово виснажувалося і фізично, і психологічно. Вочевидь такі жертви були даремними, адже воєначальники не досягли перемоги у війні.

Сутність тотальності. Так чи інакше, однак сторона, яка почала ведення тотальної війни, грає *va banque*¹, причому кінцевою ставкою тут є долі мільйонів. Про баланс між потребами політики, армії та народу вже годі говорити — натомість все підпорядковується глибоко антигуманістичним цілям війни. В системі «командування — армія та народ» особистість втрачає свою індивідуальність, повністю поглинається мілітаризованим колективом і, як наслідок, перетворюється на знеособлене знаряддя вождів тоталітарних суспільств. Такий перехід від органічної солідарності до механічної знаменує собою регрес суспільних відносин до рівня, характерного для архаїчних спільнот (Durkheim, 1984: p. 84).

Визначивши особливості суспільних відносин періодів тринітарних та тотальних конфліктів, можна зробити висновки щодо природи російсько-українського протистояння.

По-перше, дві сторони протистояння декларують цілі, характерні для тотальних війн. Представники російського військово-політичного керівництва постійно заявляють про необхідність підкорення всієї України, саме існування якої, на їхню думку, несе загрозу «руському міру». Разом із тим українське верховне командування декларує ідею відновлення територіальної цілісності та необхідності зняття загрози з боку Росії у довгостроковій перспективі, аби забезпечити мир наступним поколінням українців.

Дві сторони, однак, зав'язли у позиційній війні, яка не дає змоги досягти цих цілей. Що цікаво, схожа позиційна система мала місце наприкінці XVIII століття, коли командувачі європейських армій намагалися максимально захистити кордони своїх країн через розміщення вздовж них власних військ. Нині, «позиційні» реалії на фронті вже змусили Москву переглянути власні експансивні цілі у війні — від середини цього року Москва обмежує власні територіальні претензії лише частиною українських областей. Натомість в Києві також розуміють неможливість досягнення повного розгрому супротивника, а тому намагаються віднайти шляхи дипломатичного впливу на Росію. Звідси можна зробити перший висновок: з погляду формулювання військових цілей російсько-українська війна *de jure*² є тотальною, але *de facto*³ тяжіє до тринітарної.

По-друге, у двох країнах відсутня тотальна мобілізація до лав збройних сил. Понад те, поширені як в Україні, так і в Росії мобілізаційні техніки ідентичні прийомам вербувальників першої половини XVIII століття. Зокрема, у вказаний проміжок часу пруські офіцери, як і команди українських територіальних

¹ Ва-банк (франц.).

² По праву (лат.).

³ Насправді (лат.).

центрів комплектування, хапали чоловіків в найрізноманітніших місцях і під страхом побоїв вимагали від них «добровільного» запису в рекрути. У Пруссії таке свавілля підривало почуття справедливості серед громадян і відкривало шляхи для хабарництва, адже офіцери та урядовці використовували своє право набирати солдатів для самозбагачення (Delbrück, 1975: pp. 248–249). Все це ми бачимо і в сучасній Україні, де, до речі, вже незрідка можна почути характерне для XVIII століття гасло «війна для бідних». Таким чином, процес формування українського війська супроводжують явища, притаманні тринітарним конфліктам.

По-третє, ані в Україні, ані в Росії не можна спостерігати переходу до воєнного соціалізму і загальної мобілізації трудових ресурсів для підтримки фронту. Саме це вбиває клин між армією та цивільними, причому такі процеси притаманні обом супротивним країнам. Зауважити треба й те, що намагання окремих представників депутатського корпусу та уряду України реалізувати модель «економічного бронювання» повертають країну в реалії XVIII століття, коли заможні верстви населення могли бути звільнені від рекрутських повинностей. Пропонований українцям принцип «воюй, або працюй» відповідає сутності суспільних відносин періоду тринітарних війн.

Таким чином, унікальність російсько-української війни полягає у ось у чому: збройний конфлікт декларується урядом та мислиться українцями як тотальний, однак здійснюється як тринітарний. Така суперечність дезорієнтує армію, внаслідок чого військові починають негативно сприймати реалії бурхливого мирного життя внутрішнього фронту. Звідси виникає загроза соціальної солідарності в охопленій війною країні. Отже, пріоритетним завданням дослідників є переосмислення таких мілітарних трансформацій і віднайдення стратегій, здатних нормалізувати суспільні відносини в умовах сучасних війн.

Джерела / References

- Black, J. (1994). *European Warfare, 1660–1815*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Defoe, D. (1697). *An Essay upon Projects*. London, UK: Three Legs.
- Delbrück, H. (1975). *History of the Art of War within the Framework of Political History. Vol. 4. The Modern Era*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Durkheim, E. (1984). *The Division of Labor in Society*. New York, NY: The Macmillan Press.
- Fairburn, W.A. (1919). *Frederick the Great*. New York, NY: The Nation Press.
- Fischer, F. (1961). *Griff nach der Weltmacht: die Kriegszielpolitik des kaiserlichen Deutschland, 1914/18*. Düsseldorf: Droste Verlag.
- Liddell Hart, B. (1954). *Strategy*. New York: F.A. Praeger.
- Lodge, R. (1930). *Studies in Eighteenth Century Diplomacy 1740–1748*. London, UK: John Murray.
- Ludendorf, E. (1936). *The Nation at War*. London, UK: Hutchinson & Co.
- Radkau, J. (1998). *Das Zeitalter der Nervosität. Deutschland zwischen Bismarck und Hitler*. München: Carl Hanser Verlag.
- Van Creveld, M. (1991). *The Transformation of War*. New York, NY: Free Press.
- Venohr, W. (1988). *Der Soldatenkönig: Revolutionär auf dem Thron*. Berlin: Ullstein.
- Von Clausewitz, K. (1873). *On War*. London, UK: N. Trübner and Co.
- Von Mises, L. (1951). *Socialism: An Economic and Sociological Analysis*. New Haven, CT: Yale University Press.

Weber, M. (1978). *Economy and Society: an Outline of Interpretive Sociology*. Berkeley, CA: University of California Press.

Winter, J., Robert, J.-L. (1999). *Capital Cities at War: Paris, London, Berlin 1914–1919*: Vol. 1. New York, NY: Cambridge University Press.

Отримано / Received 15.12.2025

Прийнято до друку після рецензування /

Accepted for publication after review 07.01.2026

Опубліковано / Published 03.03.2026

РОДІОН ПРИШВА

Два виміри російсько-української війни

В есеї розглянуто природу російсько-української війни крізь призму двох моделей — тринітарної й тотальної. Відправною точкою розгляду стало застереження автора щодо «туману війни», який дезорганізовує політичне мислення й підштовхує державців до ірраціональних рішень. Відповідно, тільки раціоналізація цілей війни дає змогу уникнути стратегічної катастрофи.

Тринітарна модель, сформульована Карлом фон Клаузевицем у праці «Про війну», постає як система рівноваги між урядом, армією та народом. Для війн XVIII–XIX століть були характерні обмежені цілі, професійні регулярні армії та відокремлення цивільного населення від безпосередньої участі у бойових діях. Уряд намагався стримувати власні політичні амбіції, армія діяла обережно через складність відновлення втрат та особливості магазинної системи, а народ забезпечував економічну основу держави й тому не міг активно залучатися до збройних протистоянь. Такий порядок підтримував органічну соціальну солідарність.

Натомість концепція тотальної війни, розроблена Ерихом Людендорфом в однойменній праці, передбачала підпорядкування політики військовим завданням і повну мобілізацію суспільства. За цієї системи армія, держава й народ зливалися в єдиний мілітаризований механізм. Історичний досвід світових воєн показав, що така модель руйнує соціальну тканину, виснажує економіку та призводить до катастрофи.

Російсько-український конфлікт схарактеризовано як гібрид: декларативно він мислиться як тотальний, адже сторони формулюють максималістські цілі, однак фактично він здійснюється за логікою тринітарної війни. Відсутність повної мобілізації економіки та суспільства, вибіркової мобілізаційні практики та спроби зберегти мирну повсякденність створюють розрив між армією й цивільними. Автор доходить висновку, що саме ця суперечність становить принципову проблему: вона підриває соціальну солідарність і вимагає переосмислення стратегічних підходів до сучасної війни.

Ключові слова: війна, російсько-українська війна, тотальна війна, кабінетна війна, Клаузевиц, Людендорф, мобілізація, політика військових цілей, революція, регулярна армія, народна армія, стратегія

RODION PRYSHVA

Two dimensions of the Russo-Ukrainian War

The essay examines the nature of the Russo-Ukrainian War through the lens of two conceptual models: the trinitarian and the total war models. The analytical point of departure is the author's cautionary note regarding the 'fog of war,' which disorganizes political thought and impels statesmen toward irrational decision-making. Consequently, only the rationalization of war aims can prevent strategic catastrophe.

The trinitarian model, formulated by Carl von Clausewitz in his treatise «On War», is presented as a system of equilibrium between the government, the military, and the people. The wars of the 18th and 19th centuries were characterized by limited objectives, professional standing armies, and the insulation of the civilian population from direct participation in hostilities. Governments sought to restrain their political ambitions, the military acted with caution due to the difficulties of replenishing losses and the constraints of the magazine system, and the populace provided the economic foundation of the state, precluding their active involvement in armed conflict. This order maintained organic social solidarity. In contrast, the concept of total war, developed by Erich Ludendorff in his eponymous work, envisioned the subordination of politics to military exigencies and the full mobilization of society. Within this framework, the army, the state, and the people merge into a single militarized mechanism. The historical experience of the World Wars demonstrated that such a model unravels the social fabric, exhausts the economy, and leads to catastrophe.

The Russo-Ukrainian conflict is characterized here as a hybrid: while declaratively framed as a total war due to the maximalist goals formulated by both sides, it is factually conducted according to the logic of trinitarian warfare. The absence of full economic and societal mobilization, selective conscription practices, and attempts to maintain a semblance of peacetime normalcy create a rift between the military and the civilian population. The author concludes that this very contradiction constitutes the core problem: it undermines social solidarity and necessitates a fundamental reappraisal of strategic approaches to modern warfare.

Keywords: war, Russo-Ukrainian War, total war, cabinet war, Clausewitz, Ludendorff, mobilization, policy of war aims, revolution, regular army, people's army, strategy